

Управління культури, національностей та релігій
Миколаївської обласної державної адміністрації
Миколаївська обласна бібліотека для дітей ім. В. О. Лягіна

Мій рідний край, моя маленька Батьківщина КРАЄЗНАВЧА РОЗВІДКА

Миколаїв
2019

УДК 016:908
М57

Укладач Л. Г. Шевцова
Редактор О. К. Карпенко
Відповідальна за випуск Т. А. Жайворонок

Мій рідний край, моя маленька Батьківщина : краєзнавча розвідка /
Миколаївська обл. б-ка для дітей ім. В. О. Лягіна ; уклад. Л. Г. Шевцова. –
Миколаїв, 2019. – 20 с.

На березі річки зозуля кує,
На березі річки,
В зеленій ліщині...
Душі метроном – у малій батьківщині,
бо в кожного з нас батьківщина ця – є.

Дмитро Кремень

Дорогі друзі !

Рідний край – це рідна земля, місце, де ви народилися, де пройшли ваші дитячі роки. Це та вулиця, той будинок, з якого щоранку йдете до школи й куди повертаєтесь. Рідний край – це ваш рідний дім, де живе ваша сім'я. Це рідна природа, рідна земля, це те місце, де все відбувається вперше. Для вас маленька Батьківщина – це Миколаївщина. Однак це не тільки географічне положення. Це більш широке поняття, що не обмежується власним будинком або певною територією. Народ, рідна мова, традиції, культура, рідна природа – це все те, що ми уявляємо, коли говоримо слово «Батьківщина». Але, щоб полюбити її, треба знати її історію і сьогодення. У цьому вам допоможе краєзнавча розвідка.

Матеріал розташований у такій послідовності:

1. Моя Миколаївщина

Символіка Миколаївщини (герб і прапор)

Архітектурні пам'ятки Миколаївщини

Заповідні місця Миколаївщини

2. Моє місто – Миколаїв

Символіка Миколаєва (герб, прапор і гімн)

Стародавня історія

Ім'ям Святого Миколая

Вулиці Миколаєва

Архітектурні пам'ятки Миколаєва

Мандрівка музеями Миколаєва

Театральне життя Миколаєва

Миколаївський зоопарк

Дитяче містечко «Казка»

3. Місцеві цікавинки

4. Перше в Миколаєві

Моя Миколаївщина

Біля Південного Бугу на площі 24 598 км² розкинулися землі Миколаївської області. На заході вона межує з Одеською областю, на півночі – з Кіровоградською, на сході та північному сході – з Дніпропетровською, та на південному сході – з Херсонською областями, на півдні омивається водами Чорного моря.

Миколаївська область була утворена 22 вересня 1937 року. Адміністративно область поділена на 19 районів. В області налічується 9 міст, 17 селищ міського типу, 822 села та 74 селища. Центр області – місто Миколаїв. На кінець травня 2019 року в області проживає 1 мільйон 125 тисяч 820 осіб, які представляють понад 100 національностей.

Символіка Миколаївщини

Невід’ємною складовою частиною історії Миколаївської області є її символіка: герб і прапор.

27 липня 2001 року Миколаївською обласною радою затверджено герб і прапор Миколаївської області.

Автор герба і прапора – Іван Якович Булавицький, заслужений діяч мистецтв України, член Національної спілки художників України.

Герб Миколаївської області

являє собою скруглений внизу прямокутний щит. На синьому полі зображено золоту архієрейську митру на схрещених золотих посохах. У срібній хвилястій базі – амфора натурального кольору. Щит вписаний в еклективний картуш сталевого кольору, увінчаний вінцем з п’яти колосків золотого кольору. На картуші розташований якір та виноградна лоза з гроном.

Прапор Миколаївської області –

прямокутне полотнище, яке складається з білої, жовтої та синьої горизонтальних смуг. Нижня смуга хвиляста. У центрі зображено золоту архієрейську митру на схрещених золотих посохах. Зворотна сторона прапора має дзеркальне відображення.

Література:

Символіка корабельного краю // Історія рідного краю. Миколаївщина : навчальний посібник. – Миколаїв: : Іліон, 2015. – С. 538– 544.

Архітектурні пам'ятки Миколаївщини

Перші люди з'явилися на наших землях п'ятнадцять тисяч років тому. Три тисячі років до нашої ери тут мешкали трипільці зі своєю багатою культурою. А потім були кімерійці, скіфи та сармати. Ці прадавні народи мешкали у Північному Причорномор'ї в далекому минулому.

У шостому столітті до нашої ери грецькі переселенці заснували свою колонію – Ольвію. В перекладі з давньогрецької «Ольвія» означає «Щаслива». Це було місто-держава, торговий і культурний центр. Ольвія проіснувала майже тисячу років. У період свого розквіту щасливе місто займало площу близько 50 гектарів, а його населення сягало 20 тисяч. Втім у III столітті його зруйнували готи, а на початку IV століття племена гунів остаточно знищили Ольвію.

Антична Ольвія, що розміщена на території сучасної Миколаївської області, складає невід'ємну частину культурної спадщини України. Вона була однією з чотирьох найбільш крупних античних держав Північного Причорномор'я. Сьогодні на цій території знаходиться Національний історико-археологічний заповідник «Ольвія».

Література:

Стародавня історія // Мій Миколаїв: міні-енциклопедія для дітей та дорослих. – Миколаїв, 2018. – С. 4 : іл.

Подорож на землю скіфів // Якименко, С. І. Мій рідний край, моя маленька Батьківщина – Миколаївщина: книга для мол. школярів / С. І. Якименко. – Миколаїв: Видавець Ганна Гінкул, 2007. – С. 6 : іл.

Заповідні місця Миколаївщини

Любов до Батьківщини починається з любові до природи. Така любов виховується змалку. А як можна любити те, чого не знаєш? Отже, запрошуємо вас,

юні друзі, у мандрівку по заповідних куточках, хлібних нивах, водних просторах Миколаївщини – своєрідного і неповторного краю нашої Вітчизни.

На території Миколаївської області налічується 141 заповідний об'єкт: природні заповідники – 1 (природний заповідник «Єланецький степ»), біосферні заповідники – 1 (Чорноморський біосферний заповідник), Миколаївський зоопарк – 1, національні природні парки – 2, регіональні ландшафтні парки – 5, заказники – 55, заповідні урочища – 13, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва – 20, пам'ятки природи – 43.

Література:

Заповідні місця // Реферати без проблем. Миколаїв та Миколаївська область: метод. посібник для учнів серед. шкіл. / упоряд. Г. Гінкул, О. Ільницька, М. Аулова. – Миколаїв: Видавець Ганна Гінкул, 2006. – С. 60 – 66.

Методичний посібник допоможе вам підготувати реферат на тему «Заповідні місця», знайти матеріал про острів Березань, Ольвію, Тилігульський лиман, Кінбурнську косу, Чорноморський біосферний заповідник та інші.

Заповідні місця Миколаївщини: альбом / заг. ред. О. М. Гаркуші; текст В. Ю. Пучкова; фото В. М. Андрієвського, О. О. Кремко. – Київ: Комп'ютерні системи, 2002. – 106 с.: іл.

Цей фотоальбом допоможе вам поповнити знання про заповідні місця нашого краю, відкрити для себе красу заповідних островів та скарбів південного степу.

Моє місто - Миколаїв

У серпні 1788 року на півострові при злитті Інгулу та Бугу була закладена верф. Біля неї побудували поселення, яке в 1789 році отримало ім'я – «місто Миколаїв». Воно стало центром кораблебудування та колискою Чорноморського флоту. Першу верф будували під час війни між Росією і Туреччиною. Вирішальний бій відбувся у грудні, на свято Миколая Чудотворця. В пам'ять про перемогу над турками під Очаковом місту дали ім'я Святого Миколая.

Символіка Миколаєва

Невід'ємною складовою історії міста Миколаєва є його символи: герб, прапор і гімн.

Герб Миколаєва

Герб Миколаєва 1803 р.

Герб Миколаєва 1883 р.

Герб Миколаєва 1969 р.

Герб Миколаєва 1997 р.

Уперше герб міста був затверджений у 1803 році. На ньому були зображені атрибути Святого Миколая – палиці, митра, кадильниця. Через 80 років місто отримало новий герб. На нього дуже схожий той, що був затверджений Миколаївською міською радою 26 вересня 1997 року.

Герб відображає зв'язок міста з суднобудуванням та флотом. Про це свідчить зображений на гербі корабель у вигляді золотого човна–символ руху вперед.

Митра на фоні двох перехрещених посохів символізує сподівання населення на покровительство Святого Миколая Чудотворця. Корона у вигляді тризубої башти – знак самостійності міста, а золоті якорі свідчать, що Миколаїв – місто портове.

Прапор Миколаєва

2 липня 1999 року у міста з'явився свій прапор. Прапор Миколаєва являє собою прямокутне полотнище білого кольору з двома горизонтальними лазуровими хвилястими лініями, що символізують Буг та Інгул, у місці злиття яких було засновано Миколаїв. На їх фоні у центрі полотнища зображений герб міста. Білий колір прапора символізує мир та добробут городян, чистоту їх помислів.

Гімн Миколаєва

11 вересня 2004 року затверджено гімн міста Миколаєва. Гімном міста є твір, створений авторським колективом у складі: А. А. Сироти (керівник), Т. С. Сидоренко-Малюкової, Ю. Б. Лачинова, М. І. Николайчука, Д. Д. Креміня, В. Ю. Пучкова, О. В. Болдусєва.

**Там, де Буг з Інгулом здавна поріднились,
Де лиману хвилі, степу вільний край,
Місто Миколаїв народилось
Кораблем пливе у синю даль.
Добра слава корабельної столиці
Землю облітає з краю в край.
Дай нам крила, наче білій птиці,
Покровитель, Святий Миколай!
Хай пишається тобою Україна!
Слався, велич духу, праці і краси!
Слався, Миколаїв – місто рідне!
Крізь століття славу пронеси!
Крізь століття славу пронеси!**

Література:

Про символіку міста Миколаєва більше можна дізнатися ознайомившись з книгами:

Символіка Миколаївщини // Миколаївщина: літопис історичних подій: 65-річчю утворення Миколаївської області присвячується.– Миколаїв: ТОВ «УГПГ ГмбХ»; Херсон: Олді-плюс, 2002. – С. 668– 679.

Миколаїв має свій герб і прапор // Моє улюблене місто Миколаїв: книга для учнів початкових класів / авт.-упоряд. Ю. Й. Любаров, Л. О. Субота; худож. О. В. Вороніна. – Миколаїв: НІС–ТВ, 2007. – С. 10-11: іл.

Стародавня історія

Майже три тисячі років до нас, на високому стрімкому березі Інгулу, де нині вирує центр міста Миколаєва, існувало велике поселення, древнє місто-порт. Люди, які жили за часів епохи бронзи, не мали писемності, і ми ніколи не дізнаємося, як вони називали «наші» річки, яке ім'я носило древнє місто.

Миколаївці завжди називали цей міський район – «Дикий сад». Це найстаріше місто на території України, що згадується в писемних джерелах. Миколаївці мріють про те, щоб створити в Дикому Саду музей просто неба.

Література:

Дикий Сад : град бронзового века / предисл. В. Д. Чайки ; послесл. А. Вашиленко. - Николаев, [2010?]. - 24 с. : ил.

Поселення «Дикий Сад» : пам'ятки археології доби пізньої бронзи 1250-1050 рр. до н.е. : [буклет]. - Миколаїв : Іліон, 2019. - 20 с. : іл.

Ім'ям Святого Миколая

Назву місто корабелів отримало на честь покровителя мореплавців Святого Миколая. З його ім'ям пов'язаний перший корабель. 44-гарматний фрегат «Святий Миколай» був спущений на воду в серпні 1790 року.

Перша дерев'яна церква в Миколаєві з'явилася в 1790 році й була освячена в ім'я Святого Миколая. Вона розташовувалась на розі нинішніх вулиць Пушкінської та Потьомкінської і діяла до середини ХІХ століття. На сьогодні у місті є п'ять каплиць, названих ім'ям Святого Миколая.

**Каплиця Миколи
Чудотворця
(мікрорайон
Варварівка)**

**Свято-Нікольський
соборний храм
(ріг вулиць
Нікольської та
Фалєєвської)**

**Каплиця Святого
Миколая
(Соборна площа)**

**Скульптура
Святого Миколая
Чудотворця
(Каштановий
сквер)**

2005 року, на ознаменування 216-річчя міста Миколаєва, в Каштановому сквері – одному з найулюбленіших місць відпочинку жителів міста – відкрита скульптура Святого Миколая Чудотворця. Пам'ятник Чудотворцю виготовлений з сіро-блакитного мармуру (архітектори А. Павлов і А. Бондар, скульптор І. Булавицький).

Вулиці Миколаєва

Багатьох приїжджих дивує, що майже всі вулиці Миколаєва – ідеально прямі і ведуть до проспектів. До верфі постійно підвозили на великих возах довгі дерев'яні колоди для будівництва кораблів. А щоб не було в цьому перешкод, вулиці запланували і збудували такими рівними та

широкими.

Першу карту Миколаєва склав архітектор Іван Старов. У місті спершу жодна вулиця не мала назви. А до вибору назв наші предки ставилися дуже серйозно. У них – віддзеркалення нашої історії, нашого славного минулого. На карті Миколаєва понад 1100 назв. Більшість із них відносяться до моря, флоту і кораблів, а також релігії, торгівлі, різних історичних подій. У назвах вулиць увічнені імена людей, які рухали історію вперед.

Сьогодні з висоти пташиного польоту можна бачити Миколаїв, мов розкреслений під лінійку на квадрати старими вулицями і кварталами нових мікрорайонів.

Література:

Вулиці Миколаєва // Реферати без проблем. Миколаїв та Миколаївська область: метод. посібник для учнів серед. шкіл. / упоряд. Г. Гінкул; О. Ільницька, М. Аулова. – Миколаїв: Видавець Ганна Гінкул, 2006. – С.12 – 37.

Перші забудови нашого міста // Мій Миколаїв: міні-енциклопедія для дітей та дорослих. – Миколаїв, 2018. – С. 12-13.

Архітектурні пам'ятки Миколаєва

Мандруючи вулицями рідного міста, ви зустрінетесь зі справжніми свідками історії Миколаєва. Це старовинні будівлі, пам'ятки архітектури.

Трансформаторна підстанція
побудована 1914 року (ріг вул. Соборної та пр. Центрального)

Водонапірна башта
побудована 1907 року, носить ім'я відомого інженера Шухова, який накреслив незвичну конструкцію

Миколаївська астрономічна обсерваторія
для навігаційних потреб флоту, заснована 1821 року

Лікарня доктора Кенігсберга
побудована 1901 року

Миколаївський яхт-клуб
заснований 1887 року

Старий залізничний вокзал
відкритий наприкінці XIX століття

Будинок з атлантами
побудований наприкінці XIX століття

Мандрівка музеями Миколаєва

Миколаївський обласний краєзнавчий музей засновано у грудні 1913 року. Наприкінці січня 2012 року музей переїхав у відреставрований музейний комплекс «Старофлотські казарми», який створено на базі архітектурної пам'ятки національного значення

Музей суднобудування і флоту створено 1978 року у старовинному будинку, який є пам'яткою історії та архітектури кінця XVIII – першої половини XIX ст. Будинок служив канцелярією та помешканням головних командирів Чорноморського флоту протягом 1794 – 1900 рр.

Музей підпільно-партизанського руху на Миколаївщині в роки Великої Вітчизняної війни відкрито 1975 року. В цьому пам'ятному будинку з 1941 до 1943 року жив керівник диверсійно-розвідувальної групи, що діяла в окупованому фашистами Миколаєві, Герой Радянського Союзу Віктор Олександрович Лягін.

Миколаївський обласний художній музей ім. В. В. Верещагіна – один з найстаріших на Україні. 1986 року переїхав в один з кращих будинків міста – пам'ятник архітектури другої половини XIX століття.

Театральне життя Миколаєва

Миколаївський академічний український театр драми та музичної комедії засновано 1959 року

Сцена Миколаївського академічного художнього російського драматичного театру – найстаріша в місті. 1882 року міщанин Карл Іванович Монте збудував власний театр

Миколаївський академічний обласний театр ляльок засновано 1970 року

Література:

Мій Миколаїв: міні-енциклопедія для дітей та дорослих. – Миколаїв, 2018. – С. 4.

У книзі розповідається про історію та сьогодення міста Миколаєва. Книгу адресовано дітям молодшого та середнього шкільного віку. Вона також буде цікава усім, хто любить рідне місто, та гостям Миколаєва.

Моє улюблене місто Миколаїв: книга для учнів початкових класів/ авт. – упоряд. Ю. Й. Любаров, Л. О. Субота; худож. О. В. Вороніна. – Миколаїв: НІС–ТВ, 2007. – 48 с.: іл.

У книзі розповідається про історію та сьогодення міста Миколаєва. Про тих, хто прославив його своєю працею і подвигами, а також, чим живе рідне місто у наші дні. І, хоча книгу адресовано дітям молодшого та середнього шкільного віку, вона також буде цікава усім, хто любить рідне місто, та гостям Миколаєва.

Реферати без проблем. Миколаїв та Миколаївська область: метод. посібник для учнів серед. шкіл / упоряд. Г. Гінкул; О. Ільницька, М. Аулова. – Миколаїв: Видавець Ганна Гінкул, 2006. – 72 с.: іл.

Миколаївський зоопарк

Миколаївський зоопарк давно став однією з визначних пам'яток міста. За рік його відвідують понад 300 тисяч осіб. Це один з найстаріших зоопарків України, заснований 26 квітня 1901 року тодішнім міським головою Миколою

Леонтовичем. Його територія 18,5 гектарів. У цьому унікальному куточку природи зібрана найбільша і найцікавіша колекція диких тварин в Україні. Сьогодні вона налічує близько 460 видів 5690 екземплярів тварин, з них 220 видів, занесених до Міжнародної Червоної книги. За ці роки зоопарк не мав жодного вихідного дня. Навряд чи є в нашому місті ще така установа.

Література:

Барченко, А. Веселий зоопарк: [збірка віршів для дітей з малюнками для розфарбування] / текст та іл. Антоніни Барченко.— Миколаїв: вид-во «АТОЛ», 2001.—42 с.: іл. — (Таланти Миколаївщини; Вип. 2).

Автор збірки віршів «Веселий зоопарк» одночасно і поетеса, і художниця — Антоніна Барченко — живе в Казанці. Вірші присвячені 100-річчю Миколаївського зоопарку. Цю книжечку забавних віршів про тварин можна яскраво розфарбувати олівцями або фломастерами.

Грунская, И. И.. День рождения в Николаеве : [сказочное путешествие : для детей дошкол. и мл. шк. возраста]. Путешествие первое : Тучка Тая и Ветерок / И. И. Грунская ; ил. автора. - Николаев : Илион, 2018. - 40 с. : цв.ил. - (Південна бібліотека).

Героїня цієї книги — маленька хмаринка Тая, яка дуже любить подорожувати, їй цікаві нові міста і нові люди. Одного разу на свій день народження маленька Тая отримала незвичайний подарунок — подорож. Разом зі своїм новим другом Вітерцем

хмаринка Тая вирушила туди, де чудеса і пригоди відбуваються щодня, – на землю, а точніше – в наше славне місто Миколаїв.

Николаевский зоопарк : 3500 зверей, птиц и рыб : [попул. изд.] / фото: В. Н. Топчего, А. А. Кремко. - Херсон : Наддніпряночка, 2010. - 20 с. : фот. цв.

Книга складена у формі ілюстрованого популярно-пізнавального міні-довідника.

Топчий, В. Н. Мы с тобой одной крови : фотоальбом к 110-летию Николаевского зоопарка / В. Н. Топчий ; фото: В. Н. Топчего, В. В. Климова. - Херсон : Наддніпряночка, 2010. - 272 с. : фото. цв.

Фотоальбом видано до 110-річчя Миколаївського зоопарку. У ньому розміщено 500 фотознімків та коментарі до них про тварин миколаївського зоопарку. Це роботи Володимира Топчого і фотохудожника Василя Клімова. В альбомі розділи побудовані за систематичною ознакою: комахи, риби, гади, птиці, ссавці.

Христова, Н. М. Под сенью Маугли и Багиры : обитателям Николаевского зоопарка посвящается : [докум.-худож. изд.] / Н. М. Христова ; фото: В. Н. Топчий, А. А. Кремко. - Херсон : Наддніпряночка, 2009. - 104 с. : ил. ; 21 см. - (Библиотечка "Вечернего Николаева").

У книзі зібрано понад 70 захоплюючих, невигаданих, часом веселих і не дуже нарисів про мешканців кращого в Україні Миколаївського зоопарку. Мудрі і цікаві оповідачі - співробітники зоопарку - повідають неймовірні історії про «непередбачувану особу» - слониху Чангу, буркотун-ведмедицю Чучу, грізного Царя звірів Скіфа, добродушного бегемота Казіка, норавливого міссісіпського алігатора із зовсім домашнім ім'ям Вася, пустунів-мавпочок і про багатьох-багатьох інших вихованців.

Дитяче містечко "Казка"

Дитяче містечко «Казка» – це дитячий парк розваг, розташований у центрі міста Миколаєва. Цей мальовничий куточок відпочинку відкрився 19 травня 1982 року. Це рукотворне чудо – справа Миколаївських майстрів – архітекторів, художників, будівельників, теслярів, чеканників та інших. На території 2,5 гектарів розміщені прогулянкові зони, атракціони, місця для театралізованих вистав, ігрові майданчики, скульптури улюблених персонажів казок, дерев'яна та кам'яна фортеці, паровоз, екваторіальний сонячний годинник, маяки, фонтани, декоративні об'єкти, зручні лавки, безліч рідкісних дерев і кущів. Цей парк ще називають українським Діснейлендом.

Література:

Грунська, И. И.. День рождения в Николаеве : [сказочное путешествие : для детей дошкол. и мл. шк. возраста]. Путешествие первое : Тучка Тая и Ветерок / И. И. Грунская ; ил. автора. - Николаев : Илион, 2018. - 40 с. : цв.ил. - (Південна бібліотека).

Героїня цієї книги - маленька хмаринка Тая, яка дуже любить подорожувати, їй цікаві нові міста і нові люди. Одного разу на свій день народження маленька Тая отримала незвичайний подарунок - подорож. Разом зі своїм новим другом Вітерцем хмаринка Тая вирушила туди, де чудеса і пригоди відбуваються щодня, - на землю, а точніше - в наше славне місто Миколаїв.

Демченко, Ю. Городок «Сказка»: фотоочерк. – Одесса, 1985. – 64 с.: цв. ил.

Дитяче містечко "Казка". 30 років : [докум.-істор. нарис]. - Миколаїв, 2012. - 16 с. : іл.

Місцеві цікавинки

Найдовша вулиця міста – Богоявленський проспект (14 кілометрів)

Найдовша пішохідна вулиця в Україні – вулиця Соборна

Найкоротша вулиця міста – Перший провулок (40 метрів)

Найстаріша вулиця нашого міста – вулиця Набережна

Найвища споруда – Миколаївська ретрансляційна щогла у Варварівці. Її висота – понад 200 метрів.

Найстаріша в Україні – водонапірна башта В. Шутова

Найкращий в Україні – Миколаївський зоопарк

Перше в Миколаєві

Перша вулиця міста – вулиця Набережна

Перші офіційні назви вулиці отримали в 1835 році

Перший корабель, збудований 1970 року на Миколаївському Адміралтействі – фрегат «Святий Миколай»

Перший навчальний заклад – школа юнг на 2000 місць

Перша однокласна приходська школа на 25 місць – жовтень 1827 року

Перша народна школа грамотності – 8 січня 1863 року

Перша міська народна школа (на Водопої) – у вересні 1882 року

Перший музей було засновано в 1803 році, він мав назву Кабінет рідкісних речей

Перший лікувальний заклад – Лікарня №1 (1889 - 1892 рр.)

Перша міська пошта працює з 11 січня 1879 року

Перша газета – «Николаевский вестник» (5 січня 1865 року)

Перший внутріміський телефонний зв'язок – 1 січня 1890 року

Перший диліжанс (каретний потяг) – 1867 рік

Перша конка (трамвай з кінною тягою) – 27 липня 1897 року

Перший велосипед – 1900 рік

Перший трамвай на електричній тязі – 21 грудня 1914 року

Перший кіносеанс – 16 серпня 1896 року

Перше звукове кіно – 3 березня 1932 року

